

III-1144

Tjednik
Kutković

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIĆ

400

Пјесме
Књаза Николе
Скупине

Симе Матићу

На Четињу
у драматичкој позоришњији
1889

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIĆ

Кназа Ђиколе

Дјесе

Скупши Симо Шешавић.

Делнице

Грчка је речија.

1889

ПАРО

VI. a

Н.В.

II-11447

2085

Одавно су многи желили да се скупе у једну књигу омање пјесме нашег витешког Господара. Ја сам, ево, срећан да ту жељу испуним, како боље могу.

Неке се од овијех пјесама радо пјевају по српскијем кућама и омладинскијем зборовима, по свијем крајевима нашега народа; неке су такођер познате, јер су штампане по разнијем књижевнијем листовима, (у Јавору, Зори, Словинцу, Стражилову, Зети и др.); а многе сам ја нашао, кад сам преколани уређивао књажевску књижницу.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIĆ

Али у овој књизи нијесу скупљене све омање Књажеве пјесме; није их овде — по свој прилици — ни половина, јер их је множ пропало у рукопису. Неколицина људи у околини Господаревој сјећају се по нешто и садржине тијех пјесама, али се не нађе ни један који би умio казати на изуста гдјекоју, јер оне бјеху подавно стајеване. Многе је сам пјесник уништио. Многе так нијесу пропале, но су сачуване у рукопису, него.... него није у мојој власти да их објелоданим.

Надајмо се да ће и томе доћи вријеме, или ако не то, да ће нам сам пјесник накнадити губишак. Та он је сад у јеку мушкине снаге, а једнако је у милости Вилиној.

*По што сам збирку већ уредио био, отидем к Његовом Височанству, молећи Га да ми дозволи печа-
тавање, што ми Он милостиво благоизволи дозволио. Ја онда додам да сам научио уз књигу приложити
лик покојнога В. ВОЈКОВИЋА Мирка. То Књаза јако дирну-
и написа намјену уступљени Србага јуначког родитеља.
Та је пјесма прва у овој збирци, као што се види.*

Шетиње, на Јовањ дан, 1889.

C. M.

Tijecene
Kraljica Hukoče

I

Велики Војвода Мирко Станков Петровић Његом.

Спомену својега оца.

За вријеме моје владе,
Часовима преотетим,
Сабрало се то пјесама
С'јенци оца да посветим.

Он најпрви мене учи
Да познајем ^{СЕОНОВА НА} Аз и ^{БИЛИОТЕКА} Буки;
^{БИЛИОТЕКА} Све што ^{СРНЕ ГОРЕ ДУРДЕ} знајем ^{СРНОЈЕВИЋ} амадем
Све његовој фала руки !

Он, сузама на очима,
Причао ми што је било ;
Заклео ме да послужим
Из свег срца српство мило.

Аманет ми преда свети
Непомирљив да останем ;
Да за народ све жртвујем,
Да се никад не препанем.

„Буди јунак, јунаци ће
Уз раме ти вазда бити;
Погинеш ли, јунаку ће
На гроб виле в'јенце вити!

А и тако живот кратки
Са мало нас нешто вара; —
Част поштење и прегнуће
Бољи нама св'јет отвара.“

Овако ми мили отац,
У мукама говоране,
Кад се с душом од свијета
И од мене дијељаш.

О блажена с'јенко, мила,
У покоју буди светом!..
Увијек ћу бит' проникнут
Твојом вољом и завјетом!

Никола.

Шетња на Ловћен.

С каквом се човјек радошћу губи
У Ловћен - брда густој алуги !
Какав ли покој душа осјећа
Код онолико краснога цв'јећа !

Ту не смије брига, још мање жалост
Будит' те горе пресрећну самост ;
Само је славуја дозвољен глас,
Који јој дава још љепши крас.

Срећна ми буди Ловћен-планино
И храни твоје пријатељско хладило
За сваке топле така моје груди ; —
Слободи свагда ти приబјег Србске буди !

Нек дуге твоје букове гране
Од сн'јега миле ружице бране,
И мјеста она, ће сам их брао
И тако слатко на њима спао.

Корита ¹⁾ водо, не топи нагло
Нам'јенут цв'јетак на моје благо ;
Вода т' је бистра, ал' хладна влага ;
Цв'јет ће увехнут, а нестат блага !

15. маја, 1858.

Звоно Цетињског манастира.

На сред поља, у сред горе,
Кад твој човјек чује звек,
Очи небу дигне горе,
Свом гријеху тражи л'јек.

На колјена земљи пане: —
„Помози ми Боже мој!“
Склопи руке и уздахне: —
„Мио Творче, ја сам твој!“

Када свети твој глас хуји,
NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GOLE DURDE
Он свједочи Богајевдвор,
Те: „Господи, помилуј ни!“
Српске ћенце пјева хор.

Звони, звони, мило звони,
Србима је то олтар;
За њ се р'јека крви проли,
То је Христа Бога дар!

И кроз ваздух и облаке
Твој нек с' ори слатки јек,
И поздравља све јунаке,
Којима се диви в'јек:

Карађорђа и Данила....
И кажи им звено, хој!
Да је већа турска сила,
Срушиће је народ мој! —

1859.

~~~~~  
**Пијмо вино!**  
~~~~~

Пијмо вино! пијмо! пијмо! —
Животу је близу крај!
Кубурлије испалимо,
Ми смо млади, наш је мај!
To је наше земље плод!...
Нек ми живи мили род!

Живи роде!.. Здрав ми буди!...
Здрав ми и ти, брајне, здрав!..
Накити се док ти људи
Мали буду као мрав!..
To је наше земље плод!...
Нек ми живи мили род!

Краљевића нашег Марка
Нека примјер узме свак!
Крв је српска млада, жарка,
Ускипјећеш — бићеш јак! —

То је наше земље плод!..
Нек ми живи мили род!

У сред дима виненога
Не заборав', брате, не,
Дивна царства пространога,
Те сад турска нога тре!
То је наше земље плод!..
Нек ми живи мили род!

Сви прегнимо погинути!..
Призрен мора бити наш!
У ње се златан престо жути...
Здрав будући царе наш!
To је NACIONALNA
SOCIETAT
CRNE GORE ĐURDE наше земље плод!..
Нек ми живи мили род!

Бегови су Србе трли, —
Трли као слаби прв;
Но су Срби сада врли, —
Попићемо њима крв!
To је наше земље плод!..
Нек ми живи мили род!

На Дечански пусти звоник,
Дићи звоно, барјак дић'!
Кој' то не ће српски војник,
Па ма знао у гроб сић'!?

То је наше земље плод!...
Нек ми живи мили род!

Пијмо вино! пијмо! пијмо!...
Животу је близу крај!...
Кубурлије испалимо!
За род жртве чека рај!...
То је наше земље плод!
Нек ми живи мили род!

27 априла, 1859.

На гробу
Петра II Петровића Његоша.
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIĆ

Пун штовања и гордости
Твој вјечити дом полазим,
Да јуначке твоје кости
Једном врелом сузом сквасим.

Ужасна је самост мукла,
Што остатке твоје грли,
Света ме је жеља вукла
Ам' на бријег овај врли.

По којем се виле крију
И с којег си полет дава'

Пут небеса твом генију,
Кад си „Лучу“ сачињава'. —

Из гвоздене примих руке
Остављену владу мени,
Пуну труда, пуну муке;
Захвалит' ти дођох сјени. —

Но нашљедство пјесмотворства
Тајне књиге још ми треба;
Пуна ли је благородства!
Спусти ми је, стрико, с неба!

На Ловћену, у мају, 1863.
NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
DUŠAN
CRNOJEVIĆ

На гробу Стефана Петровића. ²⁾

Пијесак ти кости крије,
Теби јадном, који страда;
Вјетар дува, па га вије,
Те на мене опад пада!

И од мене тражи сузу,
Коју радо овде лијем;
Младу моју буди Музу,
Да т' у пјесми в'јенац свијем!

Јуначки си погинуо,
Тиранству се опирући,
Срамни харач укинуо,
С десет брата ту гинући. —

Сузо моја, стани, стани!
Пепео ћу питат' стрица,
Ког Граховско поље рани
С прахом млогих турских злицâ.

Кости миле, кажите ми,
Кад Граховца чусте јеку,
Кад нож сину, топ загрми,
И низамску на чусте вику,

BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Јесте ли се снемириле
На глас овај не познани,
С гроба земљу разјуриле,
Да видите што је вани?

Ви сте души благородној
Негда крјепки станак биле,
Пуцњави сте давно оној, —
Са осуством дослutiле.

Јер Данило особито,
Оsvetom се светом бори; —

Вас освети он честито, —
Нека му се слава хори! —

Твоја душа из облака,
Што Бојање брдо хвата,
Виђе кроз дим од пушака,
Како Данил свети брата!

18 септембра, 1863.

~~~~~  
**Онамо, онамо!...**  
~~~~~

Онамо, онамо!... за брда она,
Говоре, да је разорен двор.
Мојега цара, онамо веле,
Био је његда јуначки збор. —

Онамо, онамо!... да виђу Призрен —
Та то је моје — дома ћу доћ'.
Старина мила тамо ме зове,
Ту морам једном оружан поћ'. —

Онамо, онамо!... са развалина
Дворова царских врагу ћу рећ':
„С огњишта милог бјежи ми куго,
Зајам ти морам враћати већ!“ —

Онамо, онамо! — за брда она,
Казују, да је зелени гај,

Под ким се дижу Дечани свети:
Молитва у њих присваја рај. —

Онамо, онамо! — за брда она,
Те небо плави савија свод;
На српска поља, на поља бојна,
Онамо, браћо, спремајмо ход! —

Онамо, онамо! — за брда она
Погажен коњ'ма кликује Југ:
„У помоћ, ћеци, у помоћ синци,
Светит' ме старца, свет ви је дуг!“ —

Онамо, онамо! — са љубом за стара
Његова ребра да тумпим рјез,
На турска ребра; — да б'једној раји
Њом истом с руку рас'јецам вез! —

Онамо, онамо! — за брда она
Милошев кажу пребива гроб:
Онамо покој добићу души,
Кад Србин више не буде роб. —

1867.

Женидба Бега Љубовића.

По народном казивању.

Ситна књига на жалосни
Љубовића двор долеће;
Алил-бег је чита, гледа,
Па је на скут мајци меће:

„Виђи мајко, моја мила,
Бег Лакешић што ми пише,
Да Хајкуна вјереница
Не зове се мојом виште!

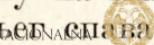
„Даље вели — да му вранца
У сватове за вјојсремим,
Ил' је сјутра у Биштину
На мегдану с њим подјелим.

„Него момку Хусејину
Реци нека ков удари
Вранцу моме крилатоме
И дивно га отимари;

„Те у јутру сабахиле
Нек ме чека у авлији,
Да на сусрет ја изађем
Лакешићу, љутој змији — —

Бег то рече при вечери,
Пак се бојној припе кули,
С чивилука сабљу скиде
И куне се Хајки були:

„Хајко душо, ти си моја!
Дан без тебе не кабулим,
На што ће ми, цио свијет,
Ако тебе не пољубим?!”

Куне јој се бег Алил-бег
И тврду јој вјеру дава,
Баш ко' да му на миндеру
У одаји до НЕВ СЛАВА!

BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

„Ex! ово је сабља бритка
Покојнога баба муга;
Она пуста нек закоље
Вјереника, Хајко, твога;

„Ако тебе Лакепићу
Ил' другоме, ма буд коме,
Жив те пустим — дај о Боже,
Крв попио своју њоме!...“

Бег остави сабљу бритку
И спреми се да почине;

Заспа момак са одлуком,
За Хајкуну да погине.

II

Цура чула у родбини
За просидбу Лакешића,
Па говори оцу, браћи:
„Бићу само Љубовића!“

„Немој ћери, сестро немој!
— Говорили они њојзи —
„Кад га не би шћела, Хајко,
Грдан ^{ископ} нама грози!

BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

„Бег Лакешић скучио би
Цио Мостар и Љубиње,
И свих петнајст кадилукâ,
Изузевши Невесиње,

„Па би силан удрио ни;
Бутун кућу угасио;
Његова би опет била,
Јер би тебе заробио!“

Стари отац још умиљно
За тим ћери проговара:

„Узми, Хајко, жива била,
Лакешића из Мостара! —“

„Хоћу, бабо!“ — рече цура —
Спас је рода мала жртва:
Гвожђе, коноп, кам о грлу,
И вјечити дом Неретва.“

III

Бег на танкој кули спава,
Снови су му за Хајкуну; —
А ће му је стара мајка?
Код вранца је у подруму.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Па шта ради? Грли вранца,
А уздом га зауздава,
Па га слуги Хусејину
На подрумска врата дава:

„Води коња у Биштину
Силном бегу Лакешића
И реци му, нек се мане
Тужног дома Ђубовића!“

Баба момку тако рече
И рукама стиште очи,

Да не види кад јој вранац
На жалосни измет крохи.

Пође коњиц, пође сјетно,
А сјетниј' га слуга води;
Вришти вранац из далека,
А слуга га даље води.

То је вранац старог бега,
Алинога милог баба,
Којино је погинуо
На јуришу од Багдата ;

NACIONALNA
BIBLIOTeka
CRNE GORE DURDE
Вришти вранац све то јаче,
Цио Мраваљ одвримскује,
А Алина гине мајка,
Да ту вриску син не чује;

Па се мучи кроз одају,
Мира нема, нема мјеста,
Докле у мрак, у даљину,
Милом вранцу гласа неста.

Жа' старици бјеше коња ;
Лакешића кунијаше :
„Што мегдане не пошиља,
Љубовића док бијаше !

„Но нав тобож' да изведеш
На Алију мога луда,
Који би те послужио
У Биштини, па и свуда! —

„Сиротан си дом напао
Витезовâ Љубовића
Па у гњезду соколова
Тражиш кога?.... луда тића!

„Мој бег ће је? и ћевери?
Ђе синови моји врли?...
За част Босне живили су,
И сви пали и умрли! —

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIC

„А ти, рђо, која сада
Сирочету млађаноме
Зулум радиш! — бй ли с њима
На мегдану јуначкоме?

„Но у доба војевања
Босанске те удовице
Изгоњаху из дома,а
Безобразна кукавице!

„Несретна ти свадба била!
Чујеш беже Лакешићу:

Правда ће ме осветити,
Пропаст твоју доживићу!“

IV

Мратинску је ноћ цијелу
Млад Али-бег преспавао,
И у сну је са Хајкуном
Непрестано пребивао.

Па устаде од миндера
А још ниђе зоре нема;
Свијећу је упалио...
За мегдан се момче спрема.

Кад се **дивно** наредио
И Богу се помолио:
„Извед'те ми вилу вранца!“
Момцима је говорио. —

Момци ћуте и боје се,
Урочени дан освану,
Те Алина стара мајка
У одају к сину бану.

„Благослов ми твој још треба!“
Јунак мајци проговара,
Па јој вреле сузе брише
Са марамом с лица стара.

— „Ће ћеш, Але, срце моје,
Ком ћеш мајку оставити?...
Дијете си, — Лакешић ће
Ласно тебе погубити!...“

— „Не ће ласно, мајко моја,
Дохватит се мoga врата
Код бабове оштре ћорде
И његова врана хата!...“

— „Ја сам синоћ нашег вранца
По сејизу Хусејину
Отправила несретноме
Лакешићу у NAD BIBLIOTEKU

BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURDE
CRNOJEVIĆ

„Но ако ти, мили сине,
За Хајкуну крви треба,
Проли моју сада овде,
А ја примам гр'јех од неба...“

Бег поражен ријечима
Остарјеле своје мајке,
У поразу виђе слику
Прелијепе своје Хајке.

Заклетва му на ум паде,
Коју синоћ учинио

На бабовој бриткој сабљи,
Па је одмах повадио.

Бјеше прега', да не живи,
И заклат' се чисто шћаше
Нешто мајка, нешто слуге,
Извршит' му то не даше . . .

— „Буд ми живот сад чувате,
Куд ће понос Љубовића?
Куд поштење? куд ли Хајка? —
Зв'језда тужног мога жића? . . .“

— „Седам брата имао си“ —
NAJACIJALNA
MENADJEKA
CRNE GORE DURDE
1890.
Баба каже, сузе лије —
„Два су теби погинула,
„На вратима од Кандије;

„А два су ти под Беч кости,
Мој Алиле, оставили,
Кад њемачком краљу Турци
Град су ови отимали.

„Маџари ти заробише
На Варадин брата Мусу;
А Мехмеду Далматинци
Посјекоше главу русу;

„Ахмед млади умр'о нам је
Ах! на мојој старој руци;
Рањена га донијеше
С Црне Горе браћа Турци.

„Бабо т' оста под Багдатом,
А два стрица на Озију,
Кад хоћаше цар велики
Да освоји Московију.

„Сви су пали за поштење,
Укорит' их нико не ће;
Знаду људи, да њихова
Кrvca tvojim srćem krene;

NACIONALNA
MUSICA
CRNE GORE BURDE
CRNOJEVIĆ

„Али луде и нејаке
Издале би тебе силе,
Када би се на разбоју
С Лакешићем измјериле!

„Ја ћу другу цуру наћи;
С њом те дивно оженити;
Одаке ће Ђубовића
Бог милостив напунити!...“

— „На ахаре, пред бегове,
Зазор ће ми, мајко, бити;

Ту срамоту, ту неправду,
Ја не могу претрпiti!...“

— „Срце Ало! племство Босне
Зачуђено, да те види
На мегдану с Лакешићем,
Хоће, богме, да се стиди!

„Пар ти није јучерашња
Повечерња удворица! —
Љубовић си — знаш ли синко!
Ти си Босни перјаница!

„Зар да сабља Љубовића
По несоју једном макне!?
Лакешићу част би била,
Да под удар њен издахне!

„Име, благо, које стече,
Имао га лани није,
Док не паше у Маџарској
Напи бези и спахије.

„Као врана, на оцаке
Угашене њине паде;
Рашћера им ћецу луду,
И оглоби и покраде;

„Па сад на нас ред је доша',
Те нам пакост ову чини...
Ублажи се, мој Алиле,
Презри рђу и почини!...“

Страшан ијед бега мори;
У миндер га положише;
Више њега стала мајка,
Па га тјеши и уздише.

Жива мука на душеку
Љубовића подузима,
А међу тим бег Лакешић
У Биштини вранца прима.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURDE

Бй му мило кађота виђе;
Весео га дочекива;
Још што Алил с њим не дође,
Зоран Турчин сажаљива;

Па за узду коња хвата,
Оде с њиме низ планину; —
— „Хајде преди с Алил-бегом!“ —
Слуги рече Хусејину. —

V.

Под Благајем бега чека
Биранијех триста свата;

„Ев' од страха, бег Ђубовић
Мени спреми свога хата!“

Чим их стиже, силан рече;
А свати му из хајтера
Афериме таке дају,
Да им нема ни тефтера!

— „Е, сад свати!“ — бег повика, —
„По ђевојку да идемо;
Ја пред вами а ви за мном,
Ту до подне стић' можемо!“

Сви на коње усједоше,
И низ поље и гроб своју
На коњима разиграше,
А сватовске пјесме поју.

Пољем Турци прел'јећају,
Брзина је њих хатова,
Као што је над пучином
Лет лакијех лабудова!

Лакешић се смије, пјева,
Друштво му је све весело;
У то му се Морињ-брдо
Указало све бијело.

О Митрову дану често
 Копнина је у равнине,
 Када снијег и сметови
 Пут затисну у планине.

Бјеше снијег попршао
 По Морињу високоме,
 Ал' то мала бѣ препона
 Овом бегу силеноме.

С триста свата ста' се пети;
 Војска му је лака, брза;
 Није зима, вјетра нема,
 Нико му се није смрза'.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Већ и Морињ прегазише
 А срете их друго поље;
 Исте игре започеше,
 И исте су свати воље.

А касаба једна лежи
 При врх саме те равнице,
 У којој су двори оца
 Преотете вјеренице.

Под касабом свати коње
 Уморене одјахују,

Да их српска раја вода,
А ту рају они псују.

За готову софру сјели,
Ама адет сватовски је
Мало јести, много пити —
Пију кафе и ракије.

Ђувегија с два Ѣвера
Тастовој се попе кули,
Па на чардак право иде
К Хајки својој младој були.

Опремљена бјеше дивно;
Орфане је NACIONALNA
BIBLIOTeka
CRNE GORE BURDE нарелиде;
Невјеста је она СРПСКА КРАСНА
И од сваке љепша виле!

Знак с чардака сватовима
Лакешић је учинио,
Те је сваки свога коња
У једанак окрочио;

А Ѣвери приведоше
Коња цури Алинога;
Скочи млада на вранчића,
Полагано молећ' Бога:

„Бог хајдуке намјерио,
Да ме њина рука скине!
А ти, вранче, свједок био
Погибији све дружине!“

Пак се равна поља свати
Са ђевојком дохватише;
Весели су, пјесме поју,
Сад но пријед много вишне!

Морињ брдо магла густа
Свеколико оклопила,
А сватове још у пољу
Веља киша ухватила.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE

Зорни свати кабаниће
Под Благај су оставили,
Па скинули с' главе шале,
Те ђевојку обавили.

Дими, јечи Морињ тврди;
У пољу се јека чује;
Силни сјевер са међавом
Њега ц'елог опасује.

Сватови се окупише
На измаку од равнине;

Страх свакога стао хватат'
Од изгледа те планине.

Већ почели они зепсти,
Ракија их и труд стиже,
Све што с' више примицаху
Тој стравичној гори ближе.

— „Како ћемо и што ћемо!?”
Један другог гледа, пита.
— „Тако како бег нареди!”
А заљубљен бег све хита.

„Уз планину — бег завика,
Љубавна NACIONALNA
BIRGITA JADELA
CRNE GORE BORBE
FRANOJEVIC грије:
„Напрјед свати! Они за њим;
Међава их већ прикрије.

Види Хајка шта ће бити,
И њу зима ста да хвата,
Па бијеле руке пружа
Добром коњу око врата.

Нова снага, нова сила
Придолази у вранчића;
У гриву му заплијеће
Бурму млада Љубовића.

„Ако остал, ка' што оћу,
У Морињу под сметове,
Хајде право, мили вранче,
Ти на дворе Алилове!

„Понеси му бурму ову!“....
Коњу цура говорила...
„Знаће по њој да сам душом
Ја његова вазда била!“

Свати прте пред ћевојком,
Ал' пртина та се скрије
Под снijегом, који сјевер
На исти је ^{МАХ ЗАВИДЕ}!

BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURDE
CRNOJEVIĆ

Дugo тако не ходили,
Већ друг друга не виђаше;
Коњи су им позапрли,
А сам галеп придаваше.

Гази вранац кроз вихоре,
Иде зорно, иде холо,
С њега цура свате гледа,
Ђе се мету на около!

Сви под снјегом остадоште;
Два ћевера још њу прате

И Лакешић ђувегија,
Ал с' и њине силе крате.

Кад при самом врху били,
Ђевера јој оба сташе,
Пак уморни и озебли
У најдубљи смет упаше....

Гази вранац кроз вихоре
Иде зорно, иде холо,
А цура се обратила
Око себе наоколо.

Види само Лакешића,
Ће се и он смрт џубори;
„О души ти триста свата!“....
Њему цура проговори.

Даље вранац кроз вихоре
Зорно иде, иде холо,
Кад изиде на Морињу,
Мрак свуда је наоколо.

А Хајку је љута зима
Већ готово освојила;
Из руку јој озеблијех
Узда сама пала била!

Сам коњ стао на планину;
Гледа, — нема ниђе пута,
Пак сметима обратио
Опет своја прса крута!

Кроз мрак, тмушу, дим вихора,
Гле зрак неки бјелуцка се! —
Граби коњиц, живо граби,
Зрак тај стићи не дава се!

Така свјетлост низ планину
Брзо бјежи, бјежи дубље;
Ама шта је? — Правда света
Послала је своје зубље!

МАКСИМАНА
БИБЛIOТЕКА
CRNE GORE ĐURDE
CRNOJEVIĆ

Добро вранац свјетлост прати...
Вихор мало одумину,
Те с' невјестом полумртвом,
Сиђе соко у равнину.

Кад се поља дохватили,
Равна поља, живља свога,
Ко би више овој хали,
Закратити путе мога!

Нити поље, нити р'јека,
Помамноме скок не смета,

А фереца ђевојачка
Уза њу трепти од полета.

Њег' то дивно поље равно
На Алила опомиње,
Првог свога господара; —
То је поље Невесиње.

У дно поља два су пута:
Један води пут Мостара;
Бјелом двору Ђубовића
Онај други пут отвара.

Ним је вранац окренуо;
Чува своје бреме ^{CRNOJEVIĆ} мило,
Којено је половином
У Морињу обн'јемило.

Ђевојка се сва следила;
Чувства нема о свом бићу;
Ништа не зна, куд ће вранац,
Док пред дворе Ђубовићу

Устави се, соко врани,
Устави се, вриском врисну,
А у кући Алилова
Мајка стара из сна врисну:

„Ето вранца, благо мени!“....
Па отвори брзо врата,
Зове сина, зове слуге,
Да прихвате добра хата!

Из хаљина Алил скочи,
Низ бијелу стрча кулу,
Кад ал' збиља хат му дошâ
И донио Хајку булу!

Алил брже прилетио,
Диже цуру са вранчића:
„Алах ми те, рече врати;
Благо дому Љубовића!“

NACIONALNA
BIBLIOTIKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

1868.

1. Августа 1860.

На обали сињег мора
Књаз Данило мирно сједи;
Пушта поглед низ пучину,
Заходеће сунце гледи.

Дивно ово призорије
Витешку му душу баци
Тамо, ће је сјајно сунце
И румени ће су зраци.

Ста' са сунцем да говори:
„Зв'јездо јасна, чедо Бога!
К њем' пењућ' се, ах! кажи му
Грдне патње рода муга!

„По његовој кад се вољи
Врата теби отворише,
Јутрос многи народи те
Са весељем поздравише.

„Њихове те цјесме прате
Од истока до запада,
А мој мили народ тужи...
Тужи, плаке, горко страда!

„Доста си се находало
По небеском плавом своду,
И гонења нагледало,
Што се чини моме роду;

„А нијеси, сунце мило,
Пред Богом се заплакало:
Да га мине судба ова,
Ил' претури нешто мало!

„Хеј! жа' ми је сунце на те!...“
Књаз Данило сјетно рече,
А сунце се приправило
Да у морски вал утече.

Али чека... уставља се...
На ово му тешко било; —
У зракове стави р'јечи:
„Хајд' овамо, кнез-Данило,

„Да пред Богом сам ти кажеш
Љуту муку рода твога;
И он ће ти казат', кнеже!
Је л' достојан спаса свога.....“

Општу свјетлост море сакри....
Из потаје пушка пуца...
Мрак је свуда... Нирној Гори
Ето заше оба сунца. —

NACIONALNA
DOKTORSKA
CRNE GORE DURBE
CRNOJEVIĆ

1. августа, 1871.

Г. X.

Ти који си скроз познао
Младост, љубав, путовања,
И безбрижно испод палмâ
Африканских негда сања;

Хоћеш ли се насмијати
Мојој пјесми, моме ъару,
Коју хоћу да испјевам
Пријатељства на олтару?

Не, ја мислим, дух твој није
Одвика' се пјеваније;
Ти си црта', ти си пјева',
Био путник сад и прије;

Пак нешљедствен смјеш ли бити,
Значај пјесме да осудиш,
Поклониче лијепоме,
Узвишену све што љубиш?

Ти ако си кроке своје
Управио на поприште
Неко друго реалније,
Груд ми моја пјесму испите.

Не осуди, дајмојеову;
Чедо може бити туге;
А сироче јели игда
Јоп предметом било руге?

И нemoј се зачудити
На гласове пјесме ове,
Који смјело претекоше
Дане пјесме бумбулове.

Без земана бумбул не ће,
Да излети на висине;
Он се боји љуте зиме,
Гром и муња када сине.

Јаничеса не бојим се;
Пријетњи се свакој ругам;
Борби вичан и ранама
И срчаним многим тугам;

Него стојим ка' Прометеј
На врлетни бр'јег Кавказа,
Вичан зими, вичан леду,
Око к оку од пораза.

Нит уштапи, нити м'јене
Луне на ме не дјејствују,
А браним се тичурина,
Да ми мушка ребра скљују;

БИБLIОТЕКА
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ
Но је сјетно око мене; —
Виш', у маглу живим густу,
Те је моја пјесма сјетна,
Кад на судбу мислим пусту.

Пења' си се на Олимпу;
И пио си воде с' Драве,
Видио си двије међе
Српског царства и државе. —

У тој грдној просторији
Нашег данас ништа није,
До два само оазиса
Међу волне и међ' змије.

И они се колебају,
Вапијући дижу руке
Пут сјевера, да их браћа
Од претеће спасу муке.

Видио си и знаш судбу
Браће моје душаније,
По којојзи таламаре
Самовољно силе двије.

Пак се чудиш, пак се дивиш,
Што сам кадкад сјетне ћуди;
А могу ли не уздахнут
На браће ми удес худи?

Вјерујем NACIONALNA
LITERATU
CRNE GORE BURKE
СВНОМЧУС пријатељству,
Постојанству и љубави;
Видио сам муке твоје,
Те за земљу моју сави.

Стотину ти хвала пута!
Помози ми плакат само;
Д' ако један уздах виште
Приђе могнє доспјет тамо,

Ће царује цар твој силни;
Да га уздах наш заболи,
Да помогне, да избави
Мука, једном да утоли!

1872.

**На корицама једнога Корана
узетога на Вучији-đo.**

Посвећено Грофици Блудовој.

~~~~~
 Турци кажу и говоре,
 Да је коран с неба пао,
 И да им је српски народ
 Бог у вјечно ропство дао!

Ал' виђеше оно јутро
 На Вучијим доловима,
 Када плећи обрнуше,
 Пред мојима NACIONALNA
СРБСКА
CRNE GORE BURDE
CRNOJEVIĆ доловима,

Да им коран лажно пише;
 Да он Божја књига није;
 Да Анђели правду штите,
 А не пророк и хурије!

Гр'јешна ова књига .. гр'јешна,
 Крвљу, прахом освећена,
 Још на самом разбојишту,
 Вам је била посвећена.

Прими, dakle, o грофице,
 С Вучјег дола Коран ови,

Врело наших мукâ старих,
А свједока славâ нови'!

18 јулија, 1876.

На бијелу Оногонту.³⁾

На бијелу Оногонту
Застава се моја вије,
А Пламенац војевода
Под њом рујно вино пије ;

Око њега парјактари
Заграктали ка срђави,
А Никшићи сјетни тужни
Сад су мени сви робови.

27 августа, 1877.

Војводи . . .

Што говориш, војевода ;
Да причувам моју главу,
И да мало ја је склоним,
За стечену до сад славу !

А што би ми рекли људи!...
— „Кнез Никола сад се чува,
У најљепше доба борбе,
Кад гром руски Балкан грува....!!“

Народ, велиш, потребује,
Мог живота мога рада!
„Причувај се, Господару,
Причувај се мало сада!“

Е, баш сада ко се чува,
Тaj народа врједан није. —
Куд би понос мој се дио,
Момак а Књаз да се прије!?

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ
A, Божа ти вјера, не ћу! —
Што ће бити, нека буде! —
Мјесто ми је, војевода,
Међ' јунаке и међ' људе!

Вјеран мјесту том сам био,
Куће ми га глас налаже! —
Са Мирковим завјетом се
Мој поступак у бој слаже!

А у дио мене паде
Јунацима да сам глава; —

За' је заклон, мој соколе,
Заклон за' је — стара слава!

Кад помислим на орлове,
Ја које сам предводио,
Сама миса' — чувати се —
Од ње бих се застидио!...

Данас рате два народа,
Двије вјере и два цара;
Мене треба да представим
Црногорског Господара!

МА ШТО ГОД СЕ ДОГОДИЛО,
Тебе хвала као ону! —
ЈА ЉУ МНОГО ЈОШТ ЖИВЈЕТИ —
БОГ ПОМАЖЕ ПРЕГАОЦУ! —

Па и да бих погинуо,
Весео сам хвала небу ; .
Напио бих покајницам,
Опијелу и погребу !

Идеја ће остат моја; —
Ја окупљам народ мили;
Све чељаде по чељаде,
Надмоћнијој грабим сили!

Народ ће се мој саставит';
Свој у своме дому бити,
Славан, срећан; — њега више
Нико не ће предобити!

Свега ће се опоменут', —
Искуство је строго било; —
Србин неће већ никада
Своје српско ломит' крило!

Весело ћу тад умр'јети,
Знај, — јер неба с врх висина,
Моћ' ћу чути благослове
Мог народа, муга сина!

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNO MORE DUBROVNIK
20. oktobra 1877.

Њена душа.

(Lucien Pate).

Мислиш можда, да те љубим,
Моје злато,
Рад косе ти, тавне круне,
Је ли за то?
Ил' дугих ти трепавица,
Ил' ти чела,

Ренумих ти зар усница,
Витка т'јела? —
То не вјеруј, то су ствари,
Што проходе;
Моја љубав, моја чувства
Не заходе,
Ка' славног ти лица зраци
Са временом,
Након тебе што остане
Погребеном. —
Оно љубим, у те, цуро,
Добро знади,
На што вјечност моћи нема
Да изглади; —
То је душа МАЛКОМУ каже
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
CRNOJEVIC
Треје око,
Када чело снјежно сагнеш
На низоко.

1879.

Турчину. ⁴⁾

„... Et moi je ne erois pas
Qu' il soit digne du peuple en qui Dieu
se réfleste
De joindre au bras qui tue une main
qui soufflete.

Victor Hugo.

Што те руже, лафе стари,
Источнога царе св'јета,

Орле, који сред запада
У походе нам дол'јета?

Што те руже? — а да ниси
Лака крила уморио
Низ државу Лазареву,
Докле си је покорио,

Крик твој стари би се чуја
Чак до мора сјевернога;
А Латинин роб твој би ти
Хата вода' големога

NACIONALNA
DRŽAVNA
CRNE GORE DURDE
И пољима Италијеској
Назват' ћаше: „добро јутро!“
Вјеренику од Адрије!

Што те руже? — још да није
Рода мога спрам те било,
Море твоје, силно море,
Крст устрашен би сплавило!

Што те руже, о витеже,
Што те руже, бојни громе,
А прегнућа кавге — цар си,
Ти стравични круноломе!

„Отоман је страшљивица“
— И то ти се још говори, —
А ни Грци, ни Римљани
Пар ти нису, ће се бори! —

Тебе, лафе, то се збори;
А Европа сва задрхта,
Кад одјаха сератлијски
С пратњом малом твога хата

На праг грчке империје
Ни да речеш: „добро вече!“
Испред тебе забуњено
Поплашено све утече!

MALI
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURDE
CRNOJEVIĆ

Пошто сједе домаћински
У Једрени и Стамболу,
Круну ломећ Лазареву,
Виђе Будим на помолу!

И у њему и Призрену
Заусопке смјело сједе,
Отолен те мах јуначки
Под бијели Беч поведе!

Зелену ти виђе чалму
И Верона и Линц равни;

С Минћија се воде напи
Твој коњаник одабрани !

Латинку си и Њемицу
Сједа за се на терћије;
Њихов народ страшио им
Клепетом ти бакрачије !

Од залива аравијског
До обала Хиндостана,
Што ти харач не доноси,
Бѣ ли бега, бѣ ли хана ?

Па жа' ми је што те руже,
NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
Прем да си ми крнији стари;
Питам: у бој, ко то може,
Да се с тобом барабари

До нас шаке сиромаха ! ?
Па сад, кад се добро знамо,
Остаје нам један другом,
Да јуначку пошту дамо.

А народи уморени
Да почину, да одахну ;
Нек им рада и науке
Благодатни дни освану !

Борба страшна и велика
Настане ли изновице;
Задиме ли бојном маглом
Наша брда и равнице;

Проз ту маглу засјају ли
Сабаља нам бистри зраци...
Ми ћемо се иза тога
Опет штоват ка' јунаци.

1879.

Селим-Бегова Кула.
NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIĆ

Као лабуд, кад ишета
Из језера на ливаду,
Ил' краљица мајским јутром
У зеленом своме саду,

Е, тако се, танка куло,
На том сретном положају,
Гледаш таман онђе, ће се
Два простора веља стају.

С једне стране морски вали
На сами ти праг издишу;
Ам' у башти зеленој ти
Руже као рај миришу.

На помеђи тој си дивна
 И озбиљна ка' судија;
 Ђеверујеш вјечној борби
 И трвењу од стихија.

Дани мени дуги бише
 Док под твојим сједох кровом:
 Сад ме ево, сад ми причај
 Тајанственим твојим словом;

Но ми казуј из заода,
 Е ма све ми казуј право,
 Тако ти се одржао
 Над темељом крова твој здраво!

Јеси л' давно поникнула
 Над пучином овом пустом? . . .
 Кад ли си се ођенула
 Маслинадом тако густом...“

— „Бјех зграђена, о пјесниче,
 Давно, доба у прастара,
 По наредби и по вољи
 Једног српског господара.

„Под мој кров је живовао
 Деспот Ђуро, вitez прави,

Пријед него што за вазда
Овај српски крај остави.

„Он је овђе сакупљао
Сву властелу и племиће,
Од орлова погинулих
На Косову, праве тиће.

„Овђе с њима говорио
О удесу рода мила,
Ког притиште, ког удави
Азијатска страшна сила.

„Овђе дух им кријепио
И вјеру им уливao,
Србин да се спотакнуо,
Ал' да ни још није пао.

„Спрам иконе, што висаше
Ето тамо о дувару,
И спрам храма светог Ђорђа,
Зграђенога њим у Бару,

„Једну вечер Деспот стари
Заклео се племству своме
Сврху душе, сврху среће,
И оружју витешкоме,

„Да ће борбу наставити,
Да стар робом бити неће,
Да ће народ свој избавит’,
Ако Бог да добре среће . . . .

— „Па да би се — рече — запад
Оглушио мом вапају,
Спрам Мурата, два сусједа
Уз раме ми још остају;

„У јуначки мач Унгара
Ја се уздам становито,
И на помоћ Дубровника
Ослањам се NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNOJEVIĆ

„Него, с Богом, синци моји!
Хоћу да се укрцавам
За Дубровник — а народ ви
На аманет тешки давам . . . .“ —

„Тад ме гласи од јунака
Жалоснијех растресоше:
Увезе се Деспот стари,
А племићи разиђоше.

„Од вечери већ те тавне,
Ја српскога не чух гласа;

Чекам Ђура — њега нема,
Нема њега — нема спаса . . . “ —

Стан нијеми занијеми;
Не чује се међ' зидове
Нигда ништа — до уздаси
Сјетне душе пјесникове.

Утишини, што настаде,
Ум његов је прелетио
Цјело доба — патње, муке,
Што је народ претрпио;

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE

Ал' се не даји грандјавица уплив
Тијех мисли преовлада,
Него кулу на разговор
Он позивље опет сада:

— „Причај даље, српска грађо,
Што се с тобом по тад збило,
Какво л' ти се чудно коло
Од тог доба под кров вило . . . “

— „Пошље, пошље,“ — зид се стресе
„Ето до'ше неки људи
Друге вјере и језика,
Обичаја, ношње, ћуди.

„Некако ме пречинише
И изглед ми други даше;
И за љетно почивало
Спремише ме једног паше.

„Од тог доба далекога
Син м' од оца напуљедива';
Хладан свједок њих мрзости
Крста, Српства ја сам бива'.

„Тако стајах — док настаде
Бег Селим-бег, ови холи,
Који страсти отимања
Још не може да сопли.

„Видиш на том чивилуку,
Богу правде посвећено,
Оружје Деспотово
Било ј' негда објешено;

„А сад сабља, ту што стоји,
И кубуре и шишана,
Штит и копље и буздан —
— Сва та справа за мегдана —

„Неправди је обештана,
И зулуму и напасти,

СЛОВЕНИЈА
БИБЛIOТЕКА
САНДОРА БИРКЕ
CRNOJEVIĆ

Отимању, нечовјештву,
Злоћи, крви, звјерској страсти.

„А одаја та малена
Молитвама нам'јењена —
Харем у њој сад се купа,
За бању је претворена.

„А та друга, што је до ње,
Ту је спава' Деспот врли,
Ту и Селим сада спава —
Ђурђијанке двије грли.

„У њу NACIONALNA
BIBLIOTeka
CRNE GORE DURDE љубав, чисту, свету,
Деспоткиње и Деспота,
Замијени страст слијепа,
Блуд, стид, гријех и срамота.

„А та трећа понајвећа,
Ту је Деспот вијећао,
Око себе војеводе
И племиће окупљао,

„Те разбира' с њима често
Деспоства му интересе,
Како скута Муратова
Себе, Српство да отресе.

„Ту је сваки доносио
Жељу, вољу срца чисту;
О правди се ту зборило,
О истини и о Христу.

„Скуп тај дивни замијени
Збор каваза и хајдука,
Худе мисли, хуђег чина,
Крвавијех вазда рука.

„А спрат доњи цио што је,
Те је Деспот издавао
Суд и правду свом народу,
И законе му да,

„Ето други под њим има,
Што га Турци направише;
Ни у паклу мученија,
Ka' ту што бî — нема више;

„Што је тамо јадна српска
Сиротиња претрпила!
И страшила каква су се
Над њом тужном извршила!

„Ту јунаци иструнуше;
Част, невиност ту страдаше;

Ту је рака мученика,
Што костима затрпаше.

„Ту се проли много суза :
— Бог зна што мрак у њу скрива ! —
Ту и данас има кости
И на њима меса жива !

„Ту се снаха Иван-бега,
Урошева удовица,
— Госпођама узор прави —
Обешташи несретњица !

„Ту невиност ћери Вука
Дебељева, NACIONALNA
BICENTARNA
CRNE GORE BURDE
GRADJEVINA
Попље чега сиротија
Од жалости објеси се.

„Што бих даље навађала
Све биједе и невоље,
Којима су одјеџале
Лука и то равно поље ?

„Нећу даље — нећу циглог
Прословити више слова ;
Тешка мука свлађује ме : —
Сва се тресем из основа ! . . .“

— „Што тад н'јеси, српска грађо,
Збор тај худи затрпала?
Што л' се н'јеси над главама
Њиховијем ти сурвала?...“

— „Хоћах радо, о пјесниче!
Но знаш морске ти сирене,
Чеда лака и весела
Од водене васелене;

„Свако љето, сваку зиму
Ту под прозор долазаху;
Да ћу опет српска бити
У нади ме кријепљаху...“

NAACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURDE
CRNOJEVIĆ

„Ђетос бјеше турска војска
Поље ово притиснула;
На њ још није, да знат могу,
Већа сила починула. ⁵⁾)

„А дубоко пристаниште
Приклопиле бојне лађе,
Ево — рекох — зло ће ново
Можда тужну да ме снађе!

„Ал' у пркос бојној спреми
Пристаништа и обале,

Море се је зајосало,
Страшне своје ваља вале,

„Из којих сам једну вечер
Нов сиренâ глас зачула:
— „Строга судба, танка куло,
„По данас те разминула!“...“...

„Те се исте ноћи море
И природа утишала;
Сила бојна с поља, с луке,
На једра се б'јела дала

„Низ NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE ČORIĆ пунцу, пут Стамбала,
Земљу, и цара СВОЈОГ да брани...
Нека иде, нек' се тамо
У свој дивљи свијет стани!...

„Након зоре виђех чуда
По брјегови изнад Бара,
Бог природу ће огрија
Са два сунца из њедара!

„Из темеља играла сам,
На Румију кад барјаке
С крстовима виђех горе
И под њима орле лаке:

„Све Ђурових осветника,
Што избавит мене лете;
Ђура, Балшу и Ивана
И Данила да освете.

„Тијех славних мученика
Труд и примјер и прегнуће
Бару, мени — приправише
Ово дивно осваније.

„Па кад сам га доживјела,
За што да ту дубим вишега?..
Вјекови ме остараше,
А удес ми којакаше. —

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

„Селима сам већ виђела
Робом твојим окована,
Зар освете љепшије требам?
Зар љепшијех требам дана?..

„Но с' измакни, о пјесниче!
Свршетак се бићу моме
Приближава . . . слушај како
Кључеви се моји ломе! . . .

„Ja ћу пасти; ал' и турска
Царевина ето пада,

Твој је барјак на Бојану,
А Бугарском Москов влада...“

И пјесник се измакнуо,
И бијела кула паде...
Те Ђурђеви двори биште...
Гомила је тамо саде.

1879.

Мору.

Поздрављам те, сиње море,
О ливадо течна равна,
Ти велика просторијо,
Жељо наша преодавна!

Поздрављам те, и зачућен,
Љепоти се твојој дивим,
А зле људе и опаке,
Као икад сада кривим

Рашта злобно раздаваше
Дв'је стихије, дв'је слободе;
Обје дивне, силне обје —
Горе моје, твоје воде!

Но, за што ћу клети људе?
 Ето нек их Бог сад пита, —
 Ми смо своји сиње море,
 Нас братими крв пролита!

Хвала Богу и јунаштву
 Црногорских соколова,
 Ја ти сада пјесму пјевам
 Уз силни ти бука валова!

И овом те пјесмом кумим :
 Буди моје, море плаво,
 Тако вишњи сачува'ти
 Рибе и твој БИБЛІОТЕКА
CRNE GORE ĐURDE
CRNOJEVIĆ здраво!

Буди моје, сиње море,
 Дубине ти и ширине,
 И тако ти свих вјетрова,
 Твог иједа и тишине!

Буди моје, бродовâти,
 И мучених помораца,
 И лијепог плаветнила
 Што ти озгор небо баџа!

Буди моје, море плаво,
 И уз камен мој пјенуши,

Док је св'јета, док је људи,
Док те сунце не исуши!

1879.

Пјевао сам . . .

Пјевао сам пјесме моје
Над пучином сиња мора ;
Пјевао сам и плакао
Уз шаптање од извора ;

У градове и дворове,
Пјесме су се моје виле,
И на БИБЛIOТЕКА
СОУ ОРУД
CRNOJEVIC гиздавица
Прикривене треће биле.

Пјевао сам рујној зори,
И заходу, сјајном бају,
И младости и славују,
И Призрену милом крају.

Војевања и путови
Предмет моје пјесме бише,
Грмљавине ноћи тавне,
Силни вјетри, страшне кише.

Пјевао сам и цвијећу,
Вино, коње — мушка крила ; —

Љубав ми се по жицама
Лире моје често вила.

Свашта сам се напјевао,
А јоп пјесму ову иште,
Док Бог хоће, њему слава,
Срећа моја на огњиште.

Гнијездо је моје красно
И пунано Богу хвала;
Грлица га моја вије,
Која ми је ћецу дала.

Здраво маја моја чилад,
Ластавице и орлиће!
Здраво моја мила ћеџо!
Здраво кћери и ћетићи!

Здраво мили мој свијете!
Здраво главе пуне наде!
Здраво рају мог живота
Среће пунан и насладе!

На аманет Богу да сте;
Прво њему угодили;
Отаџбини Црној Гори,
Боже, вазда срећни били!

1880.

Син пита, отац одговара.

— „Гледао сам, тата мили,
Твоју неку слику давну;
Тамо сликар наслика' је
На главу ти косу тавну.

За што тамо тавна стоји,
А онаква сада није?
Скоро, тата, имаш полу
Ти на глави бијелије!

Па кажи ми, мили тата,
За што сликар тако слика?
Ил' то NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE PETROVIĆ
Ил' је грђња, CRNE GORE ĐURĐE PETROVIĆ навика?..“

* * *

Ко год пита, онај не зна; —
Д'јете пита као д'јете,
А мен' тада сто мисала,
Као муња, ум пролете.

Е, што ћу му сада рећи?
Сликар да се преварио,
Па у мјесто мијешаних
Све је црне оставило?

Не ћу, него нека знаде,
Што је с косом мојом било,

И што јој је боју тавну
С оних слика зам'јенило:

* * *

— „Ка' год и ти, сине мили,
Ја сам некад мали био,
И по мојим раменима
Црни ми се перчин вио.

И тако је дugo стоја',
Догод почех путовати
По људскоме жића путу,
Ка' св'јет свијет шљедовати.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Па у томе путовању
Коса ми се изм'јенила,
Прашљиви су жића пути,
Пак се мало натрунила.

Тако једном кад путовах,
Запраши се друм живота,
У прах они сто хиљада
Сретох људи, ће се мота.

Кроз ту грдну мјешавину
За' и гори с муком прођи,

Докле опет још у гушћем
Мало даље праху дођи.

А пухнуше вјетри страшни,
Хоће очи да искоче,
А потоци људске крви
Крајем тога пута точе.

Пухну један од Дунава,
Од Србије и Бугарске —
Маглу праха дигле бјеху
Војске веље двије царске.

Тога праха нешто мало
NACIONALNA
CRNE GORE DURDE
На прну ми коју стаде,
Па како је тад остао,
Не маче се још до саде.

Људи собом говораху,
Да ми ружно не пристаје,
И нимало да ме стара
Више него црна да је.

Тако стаде, докле други
Силовити вјетар дуну,
Те узбурка из ненада
Саву, Дрину, Лим и Уну.

А прашином задимише
Поља Тузле и Требиња,
Кроз њу ми се виђет даде
Српска нада, ће излиња.

Та прашина на главу ми
И на душу и још стоји —
Њих не могах да отресем;
То су, сине, јади моји.

Од тих јада и жалости,
Од тих мука, од тих страва,
Ја се чудим NACIONALNA
BIBLIOTEKA
GRNE GORE
DUŠAN
CRNOJEVIĆ што ми коса
Није, синко, и крвава...“

1881.

Домовини.

Пјева' сам ти, Домовино,
Твојих гора с врх висина,
Пјева' сам ти у пољима,
Пјева' сам ти са урвина.

Пјева' сам ти у храмове
И под ведро небо твоје,

Олтар ти је освјештани
Свуђе вјерно срце моје.

Пјева' сам ти у даљини,
И од жеље сузе лио,
И за тобом венуо сам,
А тобом се поносио.

Пјева' сам ти у Хофбургу,
Зимском Дворцу и Кремлину,
И Богу се ту молио
За срећу ти, величину.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
GORIĆ
CRNOJEVIĆ
Сравњива ти сиромаштво
И богаства ту што сјају. —
Ја сам волиј на твој камен
Но у самом бити рају.

Гледао сам туђа добра
И у раскопш ће св'јет живи,
И помишља' немаштину
Соколова твојих сиви' ;

И па и тада пјева' сам ти,
Пун заноса, земљо моја !
Ријетка је наша фала
Сиротиња љута твоја !

Јер млетачко сухо злато
Нуђено ти по сто пута,
Са гордијем са презрењем
Одбија ти рука крутак.

Цариграда и Султана
Моћ си скоро преживила,
Њин мах дивљи, домовино,
Највише си ти сломила.

Од иједа и бијеса
Марков лав је на те режа'
И напада, ал' од тебе
С подвитејем репом бјежа'.

NACIONALNA
BIBLIOTIKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Па како ти пјеват не ћу
Са најдаљег свјета краја?
Љепша си ми и милија
Од Божијег самог раја!

У Паризу, 20 јулија, 1883.

Грјехоте.

Грјехота је, да порфира
На рамена рђа хаба. —

Соко људски за људе је,
Али никад, никад жаба.

Грјехота је б'јелој вили,
Што не види уз сто луча,
И пушта се кукавици,
Да јој сјајни пас распуча.

Грјехота је, допустити
Да измаља поган уши; —
Што! зар поган да се зори
На град, који јунак сруши!?

Грјехота је, узвијелит'
NACIONALNA LIJEKA UZVIJELIT CRNI GORE DURDE
Најубогог невојника;
А грјехота, не истаћ' се
Зору, маху, насиљника.

Грјехота је, да се кавез
За сивога орла плете; —
Зрак Бог даде орловима,
Да слободни у њем лете.

Грјехота је, пустит' губу,
Да у здрави тор уљеже. —
Много значи стан јуначки,
Кад га брацка слога веже.

Грјехота је, да се бруке
Са пр'јестола сјајног бруче. —
Друг Езопов тољагом се
Али никад жезлом туче.

Грјехота је, преварити
Кога драго, то ли брата. —
Богаство је све у срећи,
А у бријег није злата.

Грјехота је великану,
Титрати се сиромахом. —
Бог је вјечит, све остало
Једним ~~може манути~~ махом.

BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURDE
CRNOJEVIĆ

Грјехота је народима,
Да за цара зеца царе...
Ах, при зенцу, просто имат'
За главара и магаре!

Грјехота је, гледат' људе,
Кад рђави примјер дају. —
Ох! и тако сто понора
За биједно људство зјају!

Грјехота је, на љепину
И крвничку ногом стати,

Јер и крвник има неког,
Ко ће за њим уздахнути.

Грјехота је подајнику,
Пењати се спрам владара ; —
Сто фењера, сто зубаља,
Блјесак сунца не обара.

Грјехота је не уздахнут'
На очито зло човјека ; —
Најсертнијег чојка сутра
Можда зао удес чека.

Грјехота је да слобода
Синциром NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURĐE ČRNOJEVIĆ веже,
И да глава јунаштова
Мотиком се тупом реже.

Грјехота је најмити се
За ичије то зло било ;
А грјешније да из најма
Роду милом ломиш крило.

Грјехота је отаџбини
Заборавит врј'едног сина,
Ком у живот цјељ бијаше
Рода слава величина.

1886.

НАТПИСИ

на дарованим „Балк. Царицама“.

I.

Њ. В. Књ. Милени

Моjoј царици.

Да сам писа' и сабира'
Живота ми по ливади
И надиса' мирис цв'јећа,
Што ти рука по њој сади,

Створио бих њепто боље,
Њешто вруће и сјадне —
Написа' бих такву књигу,
Да јој нигђе друге није;

Спјевао бих много боље
Љубав, мудрост и врлине,
И узнио женска чувства
Чак над облак у висине.

Па у в'јенац ту бих сплео
Твога пола родољубље, —
Од мужевског ништа мање,
Но силније и још дубље.

По њему бих исписао,
Као закон у таблице,
Све врлине душе твоје,
Сјајни урес за царице.

1 маја, 1886.

II.

Мојој Зорки.

Све што сија није злато,
Нит' је престо почивало ;
Вјеруј, НАДЛЕЖЕЋА
БИБЛIOТЕКА
САНДОРЕ ПУДЕ
CRNOJEVIĆ, тамо има
Среће мало, ПУДЕ ни мало.

Блјесак круне често крије
Трње, које под њом ниче. —
Савршено срећног краља
Не познасмо ни из приче.

Хо је срећа, синко, права,
Кад се може у свом куту
Радит' мирно, ходит' људски,
По светоме Божјем путу.

30 маја, 1886.

III.

Мојој Стани.

Ка' од пчеле да си пчела,
Ил' од руже ружа мала,
Ил' ка' комад да си леба,
Или с росом да си пала,

Благотворно предусреташ
С њешто миља, с њешто чара, —
Те појава твоја блага
С нечим добрым изговара.

Шљедуј, синкој тој слици,
Јер остало све се мути,
Кад си добра, да се добрым
Вазда можеш надахнуги.

А биљежи, што Даница
У листове ове збори,
Што је кадра Црногорка
Жртвовать Црној Гори.

3 априла, 1886.

IV.

Госпођи Ђуши ⁶⁾

И ја в'јерном рекох Божу,
Кад на војску и он крета:
„У слушају нужде, бих се
Твог сјетио аманета!“

7 априла, 1886.

V.

Г. сердару Раду Пламенцу.

Ка' котарски сердари су
 Дома твога країнили,
 Господа су и јунаци
 Још и од њих већи били.

8 априла, 1888.

VI.

Гавру. ⁷⁾

Ја сам скоро изгубио
Мог Деана, моју дiku,
И од стабла његовога,
Једну грану и младику;

А сада ми ти остајеш
Са јабуком у разгранке,
Што ће Данил, ако Бог да,
Опет бројит у прваке.

Но аманет држ'те свети
Преко-комског војеводе,
Да вас вјерност, љубав к роду,
И к мом Трону руководе.

9 априла, 1886.

~~~~~  
VII.

Г. војводи Машу Ђуровићу.
~~~~~  
NACIONALNA
BIBLIOTeka
CRNE GORE DURDE
~~~~~ CRNOJEVIĆ

Тешко ли је земљом владат',
Кад Деанâ мало има!
Ми смо данас, војеводо,
Инокосни у људима.

Ема, д'ако Бог јунака
У људима род обрне,
И сјај моћи првобитне
У наше се царство врне!

1 маја, 1886.

~~~~~

VIII.

Г. Б. Гардашевићу. ⁸⁾

Огњишта је Гардашевог
Оглашена храброст стара;
Колико је с њега пало
Само храбрих барјактара!

Сви кад би се избројили
Од Османа до Илије,
Чета би се направила,
Да је такве нигђе није!

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE

Још да јој дода Ристо,
Са три сина, три сокола,
И при њима да се здружи
Богдан, Грујо и Никола,

Крајина би јака била
Са сјеверне наше стране,
Довољни би они били,
Да је сами мјесец бране!

15 маја, 1886.

Correspondenz-Bureau са Цетиња.

Мало хуке, мало граје
Опажа се на Балкану,
Кад тишина почијева
Над сву нашу кршну страну !

Што је ово, те се Ловћен
Још не мршти и не чује,
Сад кад Балкан ратним кликом
У сва њедра одјекује!?

Ето што је: стари Ловћен,
Вичан кавзи
„На Балкан је, вели NACIONALNA
LIBRITKA MA
CRNE GORE DURDE,
Хука... граја... хука сама!

„Али све ће постатат мирно,
Тамо крв се пролит не ће,
Мој се с орлом барјак вије
Ал' никуда он не креће.

„С тога тамо што бит' може? ...
Далеки су дни мегдану...
Мир, спокојство, рâд, наука,
Потребне су сад Балкану ...“

5 октобра, 1885.

Над гробом Командира Јована Вукотића.

Земљо црна, све прождрије!
Земљо црна, пропала се!
Зјало твоје, страшно зјало,
За час један затвара се!

Да! затвара над јунаком,
Што га горе ове даше,
Над Јованом Вукотићем,
Катунскога Вукобаше!

Ej, жа ми је земљо, на те,
Што скут твади твој га крије....
Теби, смрти, ругао се,
Па ми на те жао није!

Руга ти се триста пута,
Чела мушка ће прскају,
И срамно си узмицала
Томе лаву, томе змају.

Па ијетка чекала си,
Докле клону и остара,
Те сад рука твоја страшна
Једну нејач тек обара!

1887.

Љесковац. ⁹⁾

Као мајка мило чедо
Кад завије у свом скуту,
Врх Константин прибрао је
Твој Љесковац у свом куту,

Па га чува од сјевера
И свјежу му зелен брани,
Те с тога му љетне дане
Опомињу зимни дани.

Трава, лишће, руже, цв'јеће
NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE PODRED
CRNOJEVIĆ
И неранчег и лимуни,
Кад у горе снијег нада,
Дрвећа ти овђе круни.

А поток му, с тајном причом,
Што к Ријеци одзгор лети,
Више њега када станеш,
Те те може ум зан'јети

Да л' постанку, да ли концу
Водâ, сунца, или св'јета?
Ил' ничему, или свему?
Ил' живота хитрог лета?

Да ли к мени? дал' ми пјесми,
Што зна свашто да подмлади?
Што је свјежа, ка' сви твоји
У Јесковац рукосади!

Јесковац, 27 октобра, 1887.

Гласоноша.

(По Пушкину)

Ко ведрина по мјесецу
ТАКО ПОЗНО У ТІЛОНГАНИЕ?
Национална библиотека
СРНЕГОРЕ ДУРДЕ
Чиј' ли коњиц, што по пољу
Као муња летијаше?

Пут сјевера Козак хита,
Без одмора и одаха,—
Трчи пољем и шумама,
Препрекама, из свег маха.

Ка' цкло мач му вјерни блистата,
Под пазухом кесу има,
Сигурно му коњиц лети,
Предав гриву вјетровима.

Мио му је мач пламени
И у кеси мацарије,
Ал' од капе нити коњиц,
Нити паре, ни мач није.

За капу би свашто дао:
Коња, благо и мач мали,
А њу не би, док му главу
С трупа не би одрезали.

За што капу тако чува?
И што у њој журно носи?...
Цару Петру на Хетмана
Кочубеов суд

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

1886.

Ја бих хтио умијети.....

(По Семену Јаковљевићу Надсону.)

Ја бих хтио умијети
Заносу ми под крилима,
У љенивом дријемању,
Кад се санак очиј прима.

Без болова раскајања,
Без мисала, што ће бити,

И без суза малодушних
Са земљом се опростити.

Ја бих хтио умријети
У прољећу мирисаву
И у китном с краја саду
Спустит, мртав своју главу.

Онда, када вјетрић с липе
Мирисави цвијет стреса —
Ето, онда рад бих био
Упутит се пут небеса.

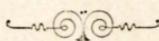
И још кат би бистри поток
Жуборећи проламао
Тајанственост и тишину,
У коју бих тад упао.

При том плаво да ми небо
У ведроме своме бају
Штогод прича о вјечности —
О вјечности и о рају.

Ја бих хтио умријети
Без молитве и лелека,
Ка' да сањам снове ове
Са узглавља свога мека:

Да сам тамо ка' на мору,
Па вал да ме валу даје,
И мртво ми опет т'јело
Другом валу вал пружаје!...

1888.

Примједбе.

1) „*Корита*“. Иван-бегова Корита, зове се извор на Ловћену.

2) Године 1836. изгинуше једанаест Петровића, (Стефан са десет што братâ, што рођакâ), борећи се против Али-паше Сточевића да ослободе Грахово. —

„Кости миле, кажите ми,
„Кад Граховца чусте јеку.....“

Пјесник мисли: бој Граховски, на Спасов-дан 1858.

3) *На бијелу Оногашту.*

27 августа 1877. ^{СВОЕУЧИНАНОМЕ} огранку, угледаше Црногорци бијеле заставе на никшићком граду (старом Оногашту), знак да се непријатељ, након 47 дана опсаде, предаје. Мало послије тога, изађе турски војнички заповједник са својом пратњом, да се лично преда Књазу Николи. Црногорски барјактар, најближи граду, не причека да се формалности изврше, него утруча кроза притворена врата, попе се у трен на бедеме, те пободе крсташ барјак црногорски, уза силну грају војнику. Књаз је у тај мах на коњу обилазио ѡкћ, па кад угледа своју заставу, извади из шпага књижицу, откиде јој један листић и на њему написа горње стихове — намирењене Њезићу Височан-

ству Књагињи Милени — па замаха листићем. Црногорци потекоше, да се поломе, али га, на добру хату, уграби Г. Војвода Шако Петровић, те као муња полеће пут брзојавне станице, која бјеше урудалеко од окола. Чудноватијем случајем г. Шако бјеше тога истог јутра добио на поклон од Његова Височанства онога хата.

⁴⁾ *Turčinu.* Ево у којој је прилици ова пјесма спјевана.

Пошто Црногорци освојише Бар, чувени *Селим-бег*, — бич божји раје Барскога приморја и прави господар те области, — пољуби руку Књазу Николи.

По тада *Селим* је долазио на Цетиње, о великијем годовишту, и остали главари црногорски.

Једном ће неки главар, из једног омањег катунског племена, задјести покореног бега, напомињући му његову прошлу силу и власт. То му онај рече из шале, али се бегу кривало, те се пожали Књазу. Бјеше пред вече. Књаз ће њему: — „Дођи, беже, по вечери на щедник, па ћемо то смирити!“ Пак одмах сједе и стаде нешто писати.

По вечери ето ти Селима и за њим свијех знатнијих главара у доњу дворницу (велику оџаклију.)

Посједаше.

— Мало пријед бјех нешто добре воље, те написах једну пјесмицу. Би ли ради да ви је прочитам? пита Књаз.

— Бисмо! Како не! Господару! одговарише једногрлице.

Књаз поче:

— „Турчину“.... „Што те руже, лафе стари,“ и т. д.

Људи се с почетка згледаху, па их, мало по мало, пјесма занесе. Бег се то пљаше од милине.

— А како се теби свиђа пјесма? запита Књаз, пошто сврши, обрнувши се пут онога главара.

— Ма, дивна је Господару....

— Нека што пјесму негово је ли све истина
што је овђенак речено кн којевић

— Јест, Бога ми, Господару, све је тако...

— Ето, беже, чуо си из његовијех устა што ће ти мило бити. Је ли тако?

— Мило, Господару, те како! Фала ти по стотину пута...

— А јели ти сад криво на ъ?

— Не, но и њему фала, јер да ме онако грдно не зађеде, не ћаше ни ти тако лијепо спјевати Турцима!.. Дивно ли ме обрадова, Господару, Бог те обрадова'!... Турске ми вјере милије ми је то што чух, но да си ми поклонио оба града на Приморју! заврши весели Селим.

5) *Селими-бегова кула.*

„Љетос бјеше турска војска
Поље ово притиснула;
На њу још није, да знат' могу
Већа сила починула“....

У пошљедњем рату Сулејман-паша на-
везао је под Бар на 34 ратне лађе 48 та-
бора редовне војске, 10,000 бапибозука,
2000 коња, 8 батерија топова, хитајући у
помоћ Цариграду. —

... „И пјесник се измакнуо
И бјелла кула паде...
Ђе Ђурђеви двори бише
Гомила је тамо саде“....

Ова кула бјеше крај мора и у прно-
горскијем рукама јоште онда кад је град
Бар био опкољен. НАЧИН САДАСТВА
БИБЛIOТЕКА
ДУБРОВНИК
CRNOГEVIC Књаз је често у њу свр-
ћао и у њу се одмарao. ДОМАЋИ САДАСТВА Једном, тек што
Књаз из ње изађе, прену она у ваздух.
Под њом је био лагум, пак се, зар, случај-
но зажедио.

6) Госпођи Ђуши (Анђелији), супру-
зи г. Војводе Божка Петровића. —

... У случају нужде, бих се
Твог сјетио аманета“...

„Балканска Царица“, страна 89.

7) Г. Гавру Вуковићу, сину оглаше-
ног јунака војводе Миљана, којега Књаз

овдје називље Својим Деаном. (В. Миљан преминуо је 10. марта 1886). —

... „И од стабла његовога
Једну грану и младику“...

То је Тодор, бригадир Васојевићки,
који умрије неколико дана прије оца. —

... „А сада ми ти остајеш
Са јабуком у разграђаке“...

То је мушко дијете Тодорово јединче.

8) *Гардашевићи*, јако и јуначко братство у Озринићком племену.

Осман, чувени четовођа, у првој половини овога вијека.

Илија је погинуо на Вучјем Долу с барјаком у рукама.

МАСТЕРСКА
БИБЛIOТЕКА
CRNE GORE ĐURDE
CRNOJEVIĆ

9) *Љесковац*, питоми крајичак, близу Ријеке Црнојевића гдје је зимњи дворац Књажевске породице. Константин (или Ко-
стадин) високо брдо над Ријеком. —

„Што је свјема, ка' сви твоји
„У Љесковац рукосади !

На име: рукосади Књагиње Милене.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE
DURDE
CRNOJEVIĆ

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIĆ

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIC

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE DURDE
CRNOJEVIC

